

Dessy Gavrilova over nieuw EU-lid Bulgarije: ‘De hedendaagse cultuur staat in feite in de kou’

Anita Twaalfhoven

Bulgaarse cultuur roept al snel associaties op met volksdans en volksmuziek, die dan ook in dit land een rijke traditie kennen. Evenals het erfgoed, waaronder de vele kloosters met indrukwekkende iconencollecties of de recent ontdekte nederzetting van de Thraciërs uit het eind van de zesde eeuw voor Christus. Wie de website van de Bulgaarse overheid bezoekt (www.government.bg), kan lezen dat men het cultureel erfgoed hoog in het vaandel draagt. Maar als het gaat om samenwerking in Europees verband, benadrukken zowel minister-president Sergei Stanishev als minister van Cultuur Stefan Danailov de hedendaagse culturele ontwikkelingen in het land. Met het oog op de toekomst lijkt modernisering de toon te zetten.

Dessy Gavrilova, een van de oprichters van The Red House, een centrum voor cultuur en debat in Bulgarije, is minder te spreken over de vooruitstrevende rol van de Bulgaarse overheid. ‘Anders dan voormalige Oostbloklanden als Polen, Hongarije, Estland, Letland of Litouwen, waar veel hervormingen op gang zijn gekomen, staat Bulgarije in zekere zin stil,’ vertelt zij. ‘Het cultuurbeleid is gebaseerd op een verouderd systeem, met een infrastructuur die voortkomt uit het communisme. De overheid heeft de mond vol van decentralisatie en het scheppen van een infrastructuur voor onafhankelijke initiatieven. Maar de praktijk is hiermee in tegenspraak, je ziet eerder een tegenovergestelde beweging plaatsvinden. Minister van Cultuur Stefan Danailov verstevigt juist de greep van de centrale overheid. Overheids-subsidie is er voor de staatsinstellingen, ontwikkelingen die buiten dit gesubsidieerde circuit plaatsvinden, rekent de minister niet tot zijn verantwoordelijkheid.’

Onafhankelijke culturele organisaties komen niet in aanmerking voor structurele subsidie. Het gevolg hiervan is een tweedeling in de kunstwereld, met aan de ene kant het gesloten circuit van de gesubsidieerde staatsinstellingen en aan de andere kant de niet staatsgebonden initiatieven.

Nauwelijks subsidie

De grote musea, theatergezelschappen, operagezelschappen, dansgezelschappen en orkesten in Bulgarije zijn bijna allemaal staatsgebonden. ‘Zo is Het Nationaal Theater, waar minister Stefan Danailov ooit acteur was, bijvoorbeeld een schamel gesubsidieerd staats-theater. Het brengt een repertoire dat varieert van Tsjechov, Ionesco en Ibsen tot nieuw werk van jonge Russische of Bulgaarse toneelschrijvers, maar er is nauwelijks

subsidie om de producties vorm te geven. Het overgrote deel gaat op aan overhead en salarissen.'

Een stimulans om als cultureel ondernemer aan de slag te gaan, ontbreekt: 'Als een gezelschap meer eigen inkomsten genereert, bijvoorbeeld door een hogere kaartverkoop dan gebruikelijk, wordt dit bedrag afgetrokken van de subsidie. Al is het geen vetpot, het biedt de medewerkers een vorm van sociale zekerheid; dat is vaak de reden waarom mensen zo lang aan dit soort gezelschappen verbonden blijven. Wie het artistieke experiment wil opzoeken, doet dit buiten werktijd.'

Een vergelijkbaar verhaal gaat op voor de dans of de beeldende kunst. 'Dansgezelschappen brengen klassieke dans, hedendaagse dans ontwikkelt zich buiten het gesubsidieerde circuit. Evenals conceptuele kunst, installatie-kunst of performance, die geen deel uitmaken van de definitie die de overheid hanteert van beeldende kunst. Het erfgoed overheerst, er zijn geen staatsmusea voor moderne kunst.'

Het ontbreekt niet aan initiatieven buiten het gesubsidieerde staatscircuit, zegt Gavrilova. 'Zo zijn er het ATA Centrum voor Hedendaagse Kunst, de TED Galerie en XXL Galerie, het Sofia Film Festival, de Bulgaarse Fotografie Associatie, theater La Strada, het Varna Zomer Theaterfestival en allerlei initiatieven op het gebied van hedendaagse dans. In artistiek opzicht is het een bloeiend circuit, waar veel nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden. Maar als het om de financiën gaat, is de situatie ronduit frustrerend en de laatste tijd is het nog verder verslechterd. Tot voor kort konden onafhankelijke organisaties, net als staatsinstellingen, projectsubsidies aanvragen. Tien semi-onafhankelijke kunstencentra voor muziek, dans en theater hadden hiervoor een budget beschikbaar van zo'n 100.000 euro per jaar. Maar sinds kort vallen deze kunstencentra ook rechtstreeks onder het ministerie. Daardoor

zijn de onafhankelijke organisaties nog sterker dan voorheen aangewezen op financiering uit het buitenland, zoals de Sorrow Foundation of andere fondsen en financiers uit landen als Zwitserland, Duitsland of Frankrijk.'

Deze sector is dan ook zeer kwetsbaar en ziet zich voortdurend in het voortbestaan bedreigd, benadrukt zij. 'Een belangrijk deel van de hedendaagse cultuur staat in feite in de kou en een herdefiniëring van het cultuurbeleid en de vraag wat cultuur kan zijn, lijkt voor de overheid niet aan de orde. Artistieke innovatie, het betrekken van minderheden bij cultuur of het aantrekken van nieuw publiek, komen evenmin in het overheidsvocabulaire voor.'

Sexy meiden

Perspectief op groei is er in de creatieve industrie, die de laatste jaren in ontwikkeling is. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de uitgeverwereld, de filmindustrie en de popindustrie, zegt Grivilova. 'De filmindustrie is de crisis te boven gekomen en laat ook in artistiek opzicht interessante films zien.'

Op muziekgebied is Bulgaarse popmuziek die op de traditionele volksmuziek is gebaseerd een grote hype: 'Met sexy meiden, die volgens sommigen meer hun borsten en billen bewegen dan hun mond. Het is dé populaire muziek van deze tijd, maar de intellectuele elite ziet het als een dubieuze vorm van lage cultuur.'

De media, met name de televisie, lijken op een manier die vergelijkbaar is met die in andere lidstaten van de EU te commercialiseren. Gavrilova noemt al snel de term 'Big Brother' om aan te geven in welke richting de programmering zich ontwikkelt.

Wat zijn de onderwerpen die de gemoederen momenteel in beweging brengen? 'In de kunstwereld is weinig terug te zien van de sociale en politieke thema's in de samenleving,' zegt zij. 'Ook het publiek is vooral bezig met het persoonlijke leven en gaat uit om zich te

Anita Twaalfhoven

is hoofdredacteur van
Boekman en stafmedewerker
van de Boekmanstichting

ontspannen en vermaken.’

Een recente kwestie rond Bulgaars erfgoed heeft in de media veel stof doen opwaaien. ‘Ter gelegenheid van de recente toetreding tot de EU heeft Bulgarije de expositie *The Glory of Bulgaria* samengesteld ten behoeve van het Europese Parlement – een expositie met kunstschaten uit collecties van particulieren. Hierover is veel te doen geweest, omdat privaat bezit van erfgoed verboden is in Bulgarije. Erfgoed is altijd overheidsbezit en wie een archeologische vondst doet moet deze afstaan aan een museum. Als particulieren kunstschaten in hun bezit hebben, zit hier dan ook bijna altijd een luchtje aan. Dat de overheid haar goedkeuring lijkt te verlenen aan dit soort praktijken door zich juist met een expositie als deze aan het buitenland te presenteren, is verkeerd gevallen in de media.’

Ook een andere gebeurtenis in de kunstwereld hield de gemoederen bezig. De internationaal bekende schrijver Bogomil Raynov ontving onlangs uit handen van minister-president Sergei Stanishev een staatsonderscheiding ‘voor zijn uitzonderlijke bijdrage aan de ontwikkeling van de moderne Bulgaarse literatuur, de nationale culturele identiteit

en spirituele waarden van het land’. Raynov is echter omstreden vanwege zijn vermeende dubieuze rol ten tijde van het communisme, vertelt Gavrilova. ‘Een staatsonderscheiding vinden velen dan ook niet gepast.’

Hoe kijkt zij aan tegen de toetreding van Bulgarije tot de EU? ‘Het biedt perspectief, vooral als het gaat om werkgelegenheid van kunstenaars. Het is gemakkelijker om in het buitenland te werken en het zal de handel in

‘Als het om de financiën gaat, is de situatie ronduit frustrerend’

kunstproducten ten goede komen. Maar ik vraag me af of het veel invloed heeft op het binnenlandse cultuurbeleid. De oplossing van de huidige situatie ligt in een dialoog tussen de overheid, het gesubsidieerde staatscircuit en het onafhankelijke circuit. Een positieve stap is het onlangs opgerichte Citizen’s Forum Culture, een onafhankelijke organisatie die optreedt namens alle culturele sectoren om de belangrijke issues van de kunstwereld op de overheidsagenda te krijgen. Maar Bulgarije heeft nog een lange weg te gaan.’

Apartment Building, Trondheim, Noorwegen
Architect: Geir Brendeland and Olav Kristoffersen
Fotograaf Søren Sandved

Torre Agbar, Barcelona, Spanje
Architect: Jean Nouvel
Fotograaf: Mizien

